

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

בראשית תשע"ו

פרשת שבוע

צל צלם צלע - מבט חדש על בריאת האדם

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בסיפור בריאת האדם המופיע בתיאור הבריאה הראשון אנו מוצאים:

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ... וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם" (בראשית א' כו-כז).

שתי נקודות מאוד בולטות:

א. הצירוף **צל מופיע שלש פעמים**.

ב. יש קשר בין המושג "**צלם**" לבין בריאת האדם (אותו) כזכר ונקבה (אותם).

לפי כל השיטות בפרשנות, המושג "**צלם** אלקים" מתייחס בעיקר לצד הרוחני - נשמתו של האדם ולא לצד הגשמי. הפן הגשמי כלל לא נזכר בתיאור זה וממילא גם החטא איננו מופיע. בתיאור השני של בריאת האדם חוזרת התופעה על עצמה לאחר תיאור היצירה מבחינתה הגשמית "וַיִּיצֶר קִנּוֹק אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה" (בראשית ב' ז).

המשך התהליך מתואר בדרך זו:
"וַיִּפַּל קִנּוֹק אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגַּר בְּשֶׁר תַּחְתָּנָה: וַיִּבֶן קִנּוֹק אֱלֹהִים אֶת הַצַּלַּע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְאֶה אֶל הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עָצַם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לֹא אֶת קָרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָה זֹאת" (שם שם, כא-כג).

גם כאן חוזר הצירוף "**צל**" פעמיים וגם כאן בעניין הקשר שבין איש ואישה. כדי להבין את פשר העניין ננסה להבין את משמעות בריאת האישה מן הצלע. המדרש במקום מציע "ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי פתח ותפרעו כל עצתי (משלי א כה) הדא הוא דכתיב ויבן ד' אלקים את הצלע (בראשית ב כב) ויבן כת' התבונן מאיכן לברותה, אמר לא אברא אותה מן הראש שלא תהא מיקלת ראשה..." (בראשית רבה פרשה פ ד"ה ר' יהושע), בדרך זו פירש גם הרמב"ן (שם). לדעה זו "צלע" הוא שם האיבר של האיש ממנו נוצרה האישה. לעומת דעה זו, מצינו במדרש גם דעה אחרת "אמר ריש לקיש בשעה שנברא דו פרצופין נברא ונסרו ונעשה שנים גבים גב לזכר גב לנקבה איתבין ליה (=שאלו אותו) (בראשית ב) ויקח אחת מצלעותיו אמר להן מסטרותי (=מצדו) כדכתיב (שמות כו) ולצלע המשכן" (ויקרא רבה (וילנא) פרשה יד ד"ה אשה). כך גם פירשו רש"י ואבן עזרא (שם). לפי דעה זו, האשה לא נבראה מחלק גוף של האיש אלא מדובר בבריאה אחת בעלת שני פנים וצדדים. אין צורך להאריך ולהסביר את ההבדל המשמעותי בין שתי הדעות במדרש בהבנת היחס בין איש ואשתו.

ננסה עתה להציע הסבר שלישי למושג "**צלע**". לצל משמעות רוחנית עמוקה. בבואה לכך אפשר למצא בדברי הרמ"א בשם הראשונים "כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בצל הלבנה בליל הושענא רבה מה שיקרה לו או לקרוביו באותה השנה; ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בוריו; ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות כנ"ל" (שוע או"ח סי' תרס"ד). לפי זה הצל הוא הביטוי לקשר עם הקב"ה. הוא הוא צלם האלקים, הוא הוא הרמוז בצלע ממנה נוצרה האשה ולכן חיותו של האדם היא לפי רמת צלם האלקים שלו, ואי מציאות הצל משמעותה ניתוק הקשר עם מקור החיים, בבחינת "סָר צַלְמֵם מֵעֲלֵיהֶם וַיִּקְנָק אֲתָנּוּ" (במדבר י"ד ח).

על פי זה, מצאנו גם מקור למאמר חז"ל "דריש רבי עקיבא: איש ואשה, זכו - שכינה ביניהן" (סוטה דף יז ע"א) שמבוסס על "פשטי" בפסוקים ולא רק על דרש צירוף אותיות. שהרי הצלע היא צלם האלקים שמאפשר גם למי שיסודו מעפר להיות בעל שאיפות כלפי מעלה לדבקות בשכינה. ממילא החיבור בין אישה לאיש הוא המאפשר זאת. על פי זה גם ברור למה רק לאחר הופעת הביטוי אישה בתורה מופיע גם הביטוי איש ומאפשר את דרשתו של רבי עקיבא.

נחזור אם כך לתחילת השבוע, לחג הסוכות, גם שם ישבנו בצל, בצילא דמהימנותא, בבחינת "בצל ש-די יתלונן", עיקרה של הסוכה הוא הצל וההלכה העיקרית היא "צלתה מרובה מחמתה". הצל רומז לא רק להצללה אלא גם להצלחה, מי שחוסה בצל השכינה הוא המוגן.

הבה נתפלל כולנו כי יסודות חשובים אלו בחיינו כפרטים וכעם, אכן ישמשו בסיס לכל קשר בין איש ואישה בבחינת "זכו שכינה ביניהם" ובזכות ה"צלע" זכו ל"צלם" ולהצלחה.
בימים טרופים אלה, נחזק את רוח כולם, נגביר תפילותינו להצלחה, לרפואה שלמה לכל הפצועים ותנחומים מן השמים לכל משפחות הנרצחים.

<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>	<p>לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל</p>	<p>לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלב"ע י" בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
---	---	---	---	--

משי' ארץ חמדה' אבלה על מותו של חברנו האהוב **הרב ראובן אברמן** זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' איש תורת אמת שגורה בפיו, מחנך דגול ואיש המעלה מכל הבחינות.

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

חמדת החינוך

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער [טל': 1599-5000-54 בכל ערב, ובאתר: makshivim.org.il]
ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים [טל': 02-9973232 ובאינטרנט levavot.org.il]

למצוא את התורה שלי

כל אזרח ישר יודע שחובה לשמור על החוק. קשה לומר שהוא נהנה מכך או שהדבר משמח אותו, אבל הוא יודע שזה נחוץ לטובת התנהלות חיים תקינה. כל סטודנט למשפטים נאלץ לשנן מאות חוקים ועשרות פסקי דין. ייתכן שזה מייבש ומשעמם אותו, אבל ברור לו שכדי לעבור את הבחינות של הלישכה אין לו ברירה מלבד לשנן אותם כמעט בעל-פה. גם התורה מליאה בחוקים ומצוות אותם עלינו לקיים. אך המפגש איתם אמור להיות שונה לגמרי. בכל בוקר אנו מברכים את ברכת התורה שכוללת בקשה מיוחדת "והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו". איננו מבקשים רק 'לדעת' את התורה ולקיים אותה, אלא גם שעצם הלימוד יהיה ערב ונעים לנו. בשמיני עצרת שחלף ציינו את "שמחת תורה". בתי הכנסת מלאו המוני מתפללים שרקדו ושרו במשך שעות ארוכות בהתלהבות ושמחה כשהם מחבקים ספרי-תורה. מתברר שלא מדובר כאן בקשר טכני-הכרחי. איננו עוסקים בצבירת מידע יבש שנאגר במוח. לפנינו נמצא סיפור אהבה חי ותוסס!

"אבל אותי זה משעמם..."

אפשר היה להאריך ולהסביר את ההבדל בין אוסף החוקים הפרקטיים שכל מדינה קובעת לעצמה כדי לשמור על הסדר, לבין תורת החיים שלנו, שמדריכה אותנו לא רק איך להתנהג ברמה הפרקטית אלא גם נותנת לנו רוח ונשמה, משמעות לחיים והארת דרך, אך מה שלא נאמר לא נוכל להתחמק מן השאלה המטרידה הבאה: כיצד ייתכן שיש אנשים כה רבים שטוענים בתוקף שהתורה כלל לא משמחת אותם! צעירים ומבוגרים שאומרים שעבורם לימוד תורה הוא דבר 'משעמם ומעייף', עניין 'טרחני ומייבש', שהם נאלצים לעשות לפעמים מחוסר ברירה אך בוודאי אינם חשים בו כל עריבות או שמחה.

האות שלך בתורה

הרב קוק זצ"ל כתב ספר שלם, "אורות התורה", העוסק בתורה ובלמודה, ובין השאר מביא שם אבחנה נוקבת: "ישנם שיצאו לתרבות רעה, מפני שבדרך למודם והשלמתם הרוחנית בגדו בתכונתם האישית המיוחדת" (אורות התורה טו). כלומר, אלוקים ברא עולם מגוון ובו אנשים עם נפשות שונות וסגנונות שונים. וכמו שיש אדם שמאוד מחבב מאכל כלשהו או מתחבר למוזיקה בסגנון מסוים, כך גם בעולם הרוחני. לכל אחד יש את 'המזון הרוחני' המיוחד לו. אם יזכה לקבל אותו הוא ירגיש עריבות ונעימות ויוכל להתפתח ולפרוח. אם יקבל, חלילה, מזון שאינו מתאים הוא עלול לסבול ואף 'להקיא' אותו. ממשך הרב קוק ומדגים זאת דרך תחומי הלימוד השונים שיש בתורה - "הרי שאחד מוכשר לדברי אגדה, וענייני ההלכה אינם לפי תכונתו להיות עסוק בהם בקביעות. ומתוך שאינו מכיר להעריך את כשרונו המיוחד הוא משתקע בענייני הלכה, כפי מנהג המורגל, והוא מרגיש בנפשו ניגוד לאלה העניינים שהוא עוסק בהם, מתוך שההשתקעות בהם אינה לפי טבע כשרונו העצמי. אבל אם היה מוצא את תפקידו וממלאו, לעסוק בקביעות באותו המקצוע שבתורה, המתאים לתכונת נפשו, אז היה מכיר מיד שהרגשת הנגוד שבאה לו בעסקו בענייני ההלכה לא באה מצד איזה חסרון בעצמם של הלמודים הקדושים והנחוצים הללו, אלא מפני שנפשו מבקשת מקצוע אחר לקביעותה בתורה".

כלומר, אדם שיעסוק בעיקר בתחום מסוים של התורה רק בגלל שרוב האנשים בסביבתו עושים כך, עלול להרגיש בנפשו העקה ותסכול. המסקנה שהוא עלול להגיע אליה בטעות תהיה שכנראה התורה אינה מתאימה לו וילך לחפש את עצמו בשדות זרים, בעוד שאם היה מזהה נכון את כשרונו ואת החלק בתורה השייך אליו היה יכול למצוא שם את המעיין שישב את נפשו ויחיה אותו ואף להועיל בזה לאחרים ולהעשיר אותם באור המיוחד שהוא יגלה בחלק שנתן לו ה'. זוהי בדיוק התפילה שאנו מתפללים "ותן חלקנו בתורתך", שנזכה למצוא את החלק המיוחד שלנו בתורה ודרכו נביא ברכה לעצמנו ולעולם כולו.

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וברור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

Melbourne, Australia

מלבורן, אוסטרליה

תמוז תשס"א

אשה יהודיה שחיה עם גוי - דינה לכהן

שאלה

בחור ממשפחת כהנים הכיר בחורה יהודיה והם נפגשים לצורך בדיקת האפשרות של חתונה ביניהם. בינתיים התברר משיחות שקיימו כי הבחורה בעבר נכשלה וחייה תקופה קצרה עם גוי. הבחור בא לפני ושואל האם מותר לו להתחתן עם הבחורה למרות זאת. האם יש איזשהו פתח להיתר או איזה שהן דעות שמקלות.

תשובה

1. אישה שנבעלה לגוי, אסורה לכהן, ואין כל חולק ומפקפק בדבר¹.
2. לכן, על אף עגמת-הנפש הרבה הכרוכה בדבר, על הרב להודיע דבר זה לבחור ולבחורה. וטוב שישוחח הרב שיחות רציניות עמם, ובדרכי נועם יסביר להם את חשיבות קבלת דעת התורה שהיא דעת עליון, ושהיא לבדה תביא טוב, ומן העבירה לא יצמח אושר. כמו כן אפשר להסביר (בעיקר לבחור) את חשיבות שמירת קדושת הכהונה, אשר חז"ל ייחסו לה חשיבות רבה ואף גזרו גזירות מיוחדות כדי לשמרה².
3. תשובה זו אמורה, כמובן, בהנחה שחזקת כהונתו של הבחור אינה מוטלת בספק. כאשר אין חזקה זו ברורה, יש לשאול שאלת חכם ספציפית³.

¹ הדבר כלול באיסור זונה הכתוב בתורה (ויקרא כא, ז) "אשה זונה וחללה לא יקח", וראה ברייתא (יבמות סח ע"א), וכן נפסק בשו"ע (אבן העזר סי' ו סעי' ח) ועיין שם ב"בית שמואל" ובביאור הגר"א (ס"ק כג), וברמב"ם ה"ל איסורי ביאה (פי"ח ה"ל ב-ג).

² עיין שו"ת "במראה הבזק" (ח"ב עמ' 158 - 161, תשובות קה - קז) העוסקות בעניינים דומים.

³ כבר היה שהתגלה, שחזקת הכהונה היתה בטעות, ויש בזה כמה מצבים:

א. אם ידוע שהאם היתה גרושה, או שנבעלה לנכרי, הרי שהוא חלל, ומותר לו לשאת את הבחורה;

ב. אם יש חשש לדברים הנ"ל או שיש חשש, שאין מסורת אמינה על כהונת המשפחה, וחשש זה קיים בעיקר כאשר ההורים של הכהן אינם שומרי תורה-ומצוות.

בכל מקרה, לעשות ברור כזה לכתחילה הוא דבר בעייתי, ויש לעשותו רק במקרים קיצוניים ביותר, דהיינו כאשר מניעת נישואיהם תיצור בעיה קשה ביותר. אבל לפני ברור זה על הכהן לדעת, שאם כהונתו מתבטלת, – הוא גם לא ינהג עוד ככהן, דהיינו: יפסיק לעלות לתורה ככהן, יפסיק לשאת כפיים ולא יוכלו לזכותו בפדיון הבן (וכל מה שלקח בזה – צריך להחזיר). ויש להתייעץ בדבר זה עם משפחת הכהן, מאחר שברור זה עלול להשפיע גם עליה. ורק אם יתמלאו כל התנאים הנ"ל, ניתן לעשות ברור יסודי בדבר חזקת הכהונה ולשוב ולהתייעץ לאחר הברור. עיין גם בשו"ת "במראה הבזק" (ח"ב תש"ו קו, עמ' 159).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכי דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

